

Forslag

til

Lov om ændring af lov om »Ungdommens uddannelsesfond« forvaltning og virksomhed.

Fremsat den 12. februar 1958 af *undervisningsministeren*.

§ 1.

I lov nr. 171 af 24. maj 1955 om „Ungdommens uddannelsesfond“s forvaltning og virksomhed foretages følgende ændringer:

Til § 1.

Stk. 1 affattes således:

„Af „Ungdommens uddannelsesfond“ ydes til ubemidlede, dygtige og evnerige unge, der søger uddannelse ved offentligt anerkendte læreanstalter og fagskoler, i henhold til nærværende lov legater eller studielån til et samlet årligt beløb af 12 mill. kr., fordelt med 7 mill. kr. til stipendier og 5 mill. kr. til lån, idet det herved tilstræbes, at egnede og interesserede unge ikke af økonomiske grunde hindres i at påbegynde og gennemføre en videregående uddannelse.“

Som nyt stk. 2 indføres:

„Ved lånemidlernes fordeling tages også elever på seminarier og husholdningsseminarier i betragtning.“

Som nyt stk. 3 indføres:

„Af stipendiemidlerne anvendes 500 000 kr. årlig som tilskud til dækning af rejse- og opholdsudgifter for elever, der forbereder sig til studentereksamen i gymnasieskolernes gymnasieklasser eller på anerkendte kursus til studentereksamen.“

Til § 2.

§ 2, 1. og 2. led affattes således:

„Som indtægt overføres til fonden den i

henhold til § 7 i lovbekendtgørelse nr. 171 af 18. juni 1956 af lov om tipning, jfr. lov nr. 79 af 28. marts 1956 om ændring i lov om tipning, til inddragelse i „Ungdommens uddannelsesfond“ bestemte andel af tips-tjenestens årlige overskud. Endvidere indgår under fondens midler de i henhold til den hidtidige lovgivning om „Ungdommens uddannelsesfond“ endnu til rådighed værende beløb.“

Til § 3.

I stk. 1, 1. led, ændres ordene: „Til at forestå fondens virksomhed nedsætter undervisningsministeren en bestyrelse . . .“ til „Fondens virksomhed forestås af en af undervisningsministeren nedsat bestyrelse . . .“

Til § 6.

§ 6 affattes således:

„Denne lov forelægges folketinget til revision senest i folketingsåret 1960-61.“

§ 2.

Undervisningsministeren bemyndiges til at genoptrykke lov nr. 171 af 24. maj 1955 om „Ungdommens uddannelsesfond“s forvaltning og virksomhed med de af nærværende lov følgende ændringer.

§ 3.

Denne lov træder i kraft den 1. april 1958,

Bemærkninger til lovforslaget.

I § 6 i lov nr. 171 af 24. maj 1955 om „Ungdommens uddannelsesfond“s forvaltning og virksomhed (ændring af lov nr. 217 af 7. juni 1952) er det bestemt, at denne lov vil være at optage til revision senest i folketingsåret 1957-58.

I den periode, som er forløbet, siden loven af 1955 trådte i kraft, har loven i det hele virket efter sin hensigt, men de midler, som ifølge loven er stillet til rådighed for fonden, har dog med tiden vist sig stadig mere utilstrækkelige.

Ved den nu stedfindende lovrevision stilles derfor også først og fremmest forslag om en forhøjelse af de årlige stipendie- og studielånsbevillinger. Herudover har man imidlertid ment at burde imødekomme gymnasiasternes ønske om økonomisk hjælp ved at fremsætte forslag om en dertil sigtende principiel udvidelse af uddannelsesområderne — dog således, at der alene ydes tilskud til rejse- og opholdsgodtgifter. Endelig foreslås det at lade en del af lånemidlerne komme elever på seminarierne og husholdningsseminarierne til gode.

Til nærmere belysning af, hvorledes loven af 1955 administreres, kan henvises til den af bestyrelsen under 25. september 1957 afgivne trykte beretning for 1955-56. Bestyrelsens meddelelse om den senest stedfundne fordeling er optaget som bilag til nærværende lovforslag.

Til § 1.

Ændringerne til § 1 i lov af 24. maj 1955.

I. Forhøjelse af bevillingen til stipendier og studielån.

Fra og med 1955-56 har man årligt gennem uddannelsesfonden uddelt 6 mill. kr., heraf 4 millioner til stipendier og 2 millioner til rentefrie lån. Det samlede elevtal på de læreanstalter og fagskoler, hvis studerende modtager støtte fra „Ungdommens uddannelsesfond“, udgjorde ved fordelingen af fondens midler for 1955-56 og 1956-57 henholdsvis 18 313 og 19 118. Ved fordelingen af midlerne for 1957-58 er det samlede elevtal imidlertid yderligere steget til ca. 21 000. Denne stigning skyldes vel først og fremmest et stærkt forøget elevtal på flere af de støtteberettigede læreanstalter og fagskoler, men samtidig også en udvidelse af kredsen af de uddannelsessteder, som må tages i betragtning ved fordelingen af fondens midler. Dels er man blevet opmærksom på en række allerede eksisterende uddannelsesområder, hvis art og forhold ganske svarer til de allerede som støtteberettigede godkendte

(f. eks. Den grafiske højskole, musikkonserverierne i Odense, Esbjerg og Ålborg og kursus ved Århus universitet for sundhedsplejersker og ledende og undervisende sygeplejersker), dels er flere nye uddannelsesområder med betydeligt elevtal kommet til (f. eks. det nyoprettede Danmarks Ingeniørakademi, kursus for tekniske assistenter og det tresprogede korrespondentstudium henholdsvis ved Tietgenskolen i Odense og ved Handelshøjskolen i Ålborg), og det er fondsbestyrelsens indtryk, at der fortsat vil vise sig allerede eksisterende eller fremkomme nye uddannelser, som opfylder forudsætningerne for at komme i betragtning ved fordelingen af fondens midler.

De midler, som under hensyntagen til elevtallets stigning og pristalsudviklingen siden lovens vedtagelse vil blive fornødne alene til fortsat ydelse i det hidtidige omfang, vil udgøre afrundet 8 mill. kr. årlig.

I de oplysningsskemaer, fondens bestyrelse modtog i efteråret 1957 til brug ved fordelingen af midlerne for 1957-58, er det samlede understøttelseskrav opgjort til ca. 15 mill. kr., medens Danske Studerendes Fællesråd ved en beregning efter principperne i ungdomskommissionens betænkning II af 1951 har opgjort det aktuelle økonomiske behov inden for den af fonden omfattede samlede elevgruppe til afrundet 31 mill. kr.

Man tør fortsat ikke påregne, at der vil kunne stilles så betydelige midler til rådighed for uddannelsesfonden, som de studerendes fællesråd anser for fornødne, men man finder det overordentlig betydningsfuldt, om de årlige bevillinger til hjælp for den uddannelsessøgende ungdom dog kunne forøges til det dobbelte i forhold til det i den gældende lov hjemlede, eller til i alt 12 mill. kr. årligt.

Midlerne foreslås stillet til rådighed således, at halvdelen af forøgelsen på 6 mill. kr. årlig bevilges til stipendier og halvdelen til rentefri studielån.

II. Seminarieuddannelsen.

På finansloven er til seminarieeleverne bevilget en understøttelse på 350 kr. årlig pr. elev samt 165 kr. årlig pr. elev til nedbringelse af skolepengene ved de private seminarier. Den samlede bevilling hertil er for 1957-58 2 550 000 kr. Da der er ca. 6 000 elever, udgør *understøttelsesbeløbet* omkring 2 000 000 kr.

Til præparandklassernes elever har man en særlig konto på i alt ca. 400 000 kr. Til forskoleseminarier

F. t. l. vedr. „Ungdommens uddannelsesfond“s forvaltning og virksomhed.

ca. 65 000 kr. Til husholdningsseminarier ca. 50 000 kr. (til disse ydes ikke tilskud til nedsettelse af skolepenge).

I *stipendiemæssig* henseende er seminarieeleverne næppe ringere stillede end de af uddannelsesfonden omfattede undervisningsområder, og der er derfor ikke grund til at bringe seminarieuddannelsen ind under fondens stipendieområde.

Lånemæssigt stiller sagen sig derimod anderledes, idet seminarieeleverne kun har mulighed for lån gennem Dansk Studiefond af de midler, som ikke hidrører fra „Ungdommens uddannelsesfond“. Dette betyder bl. a., at låntagerne må betale rente (3 pct.); men hertil kommer, at de midler, Dansk Studiefond kan stille til rådighed for denne gruppe, ikke mindst under de kommende års forventede behov, vil være utilstrækkelige.

Idet den størst mulige ligestilling i lånemæssig henseende bør tilstræbes mellem seminarieeleverne og eleverne fra de af uddannelsesfonden nu omfattede undervisningsområder, skal ma foreslå, at en forholdsmæssig del af lånemidlerne kommer elever på seminarierne og husholdningsseminarierne til gode.

III. Gymnasieuddannelsen.

For gymnasieskolens vedkommende er der en række økonomiske, geografiske og til dels pladsmæssige faktorer af stor betydning, som regulerer eller virker begrænsende på tilgangen til gymnasierne, og som medfører en ulighed i adgangen til studentereksamen. I ungdomskommissionens betænkning: Ungdommens adgang til den højere uddannelse. I. Gymnasiet (1949) er der foretaget en undersøgelse af gymnasieelevernes fordeling på socialgrupper, som viser, at størstedelen af gymnasieeleverne kommer fra de bedre og bedst stillede dele af befolkningen. Ved en tilnærmet beregning af de forskellige befolkningsgruppers kontingent af gymnasieelever og de samme befolkningsgruppers andel i forsørgere med børn i gymnasiealderen er kommissionen nået til, at unge, hvis forsørgere har akademisk uddannelse, anden højere uddannelse eller er større næringsdrivende (betegnede som socialgruppe A), har en seks gange så stor sandsynlighed for at komme i gymnasiet som unge i almindelighed, medens de unge, hvis forsørgere er husmænd eller fiskere, faglærte eller ufaglærte arbejdere (socialgruppe C) har knapt en fjerdedel af en normal mulighed.

Ungdomskommissionens betragtninger på dette område har principielt fortsat gyldighed, og man mener, at et betydningsfuldt skridt henimod en udligning af den økonomiske ulighed vil være

taget, dersom man ved i det væsentlig at følge de af ungdomskommissionen skitserede retningslinjer tilvejebringer en ordening, hvorefter det tilstræbes, at sådanne unge, som bor langt fra gymnasieskolen, økonomisk stilles, som om de boede nær skolen. Dette opnås ved, at der for sådanne elever ydes tilskud til dækning af befordringsudgifter eller af opholdsudgift i skolebyen.

Ungdomskommissionens forslag om *befordringsstipendier* gik ud på, at sådanne stipendier skulle ydes til elever, som for at komme fra deres bopæl til skolen daglig måtte rejse over en vis længere afstand, som man under de i dag gældende forhold mener at burde fastsætte til mindst 30 km. Til- deling af stipendium skulle ske uafhængigt af forsørgernes økonomiske forhold, men det var en forudsætning, at eleverne egnede sig for den valgte skoleuddannelse, og at de ikke kunne have modtaget denne nærmere bopælen. Efter kommissionens forslag skulle stipendiets størrelse svare til udgifterne til befordring med offentlige befordringsmidler udover et vist mindstebeløb, som skulle fastsættes af undervisningsministeren, således at det oversteg befordringsudgifterne i de større byers nærtrafik. Ministeren kunne ligeledes fastsætte et mindstebeløb for stipendiet.

Efter ungdomskommissionens forslag skulle der kunne ydes *stipendium som tilskud til omkostningerne ved indlogering* i skolebyen til elever, hvis hjem ligger således i forhold til skolen, at de ikke dagligt kan tilbagelægge strækningen. Det skulle være en forudsætning, at eleverne egnede sig for den valgte skoleuddannelse, og stipendium skulle kun kunne ydes, når omkostningerne ved indlogering i skolebyen overstiger den ved statens kostskoler fastsatte kostafgift.

Som omtalt i indledningen til nærværende bemærkninger har man ønsket en *principiel* udvidelse af uddannelsesområderne inden for fonden til også at omfatte gymnasieeleverne. Men det er ikke muligt på forhånd at beregne det aktuelle behov for hjælp til henholdsvis befordringsudgifter og opholdsudgift for gymnasieungdommen. Ungdomskommissionen har ganske vist i sin tid anslået den samlede udgift til befordringsstipendier til 240 000 kr., men har ikke nærmere beregnet, hvor stort et beløb, man i alt måtte anse for nødvendigt til opholdsstipendier. Under hensyn til dels det ønskelige i principielt at medtage gymnasieeleverne under uddannelsesfondens område, dels det umulige i på forhånd at danne sig et tilfredsstillende skøn over det aktuelle behov for økonomisk støtte har man ment det rimeligt på nærværende tidspunkt af de foreslåede årlige stipendiemidler på 7 mill. kr.

at søge et samlet beløb af 500 000 kr. årlig anvendt til gymnasieeleverne med principielt 250 000 kr. til hver af de to udgiftsområder. Anslår man for befodringsudgifternes vedkommende størrelsen af det gennemsnitlige årlige befodringsstipendium til 160 kr., vil ca. 1 500 elever kunne modtage et sådant stipendium, medens man med et gennemsnitligt stipendium til opholdsudgifter på 500 kr. vil kunne hjælpe 500 elever.

Det bemærkes, at elevtallet i gymnasieklasserne og på studenterkursus er stadig stigende. I dag udgør det således ca. 12 000, men det vil stige meget stærkt i de kommende år, således at det i 1964, hvor det forventes at ville kulminere, anslås til at ville andrage ca. 17 000. Denne stigning i elevtallet, der skulle medføre en forøgelse af elevernes samlede befodrings- og opholdsudgifter, modsvares imidlertid delvis af den stedfindende udbygning af gymnasieskolen, hvorved der oprettes nye skoler i områder, der ikke hidtil har haft gymnasieskoler.

Da den foreslåede stipendieordning for gymnasieeleverne af de ovennførte grunde i begyndelsen må forventes at få en forsøgspræget karakter, hvor man først efterhånden på grundlag af indhøste-

de erfaringer kan danne sig et nøje billede af behovet for hjælp, ønsker man dog at forbeholde sig muligheden for inden for de 500 000 kr. at anvende en forholdsmæssig større del til det ene af udgiftsområderne, såfremt dette skulle vise sig nødvendigt.

Udformningen af de nærmere regler til ordningens praktiske gennemførelse foreslås overladt til undervisningsministeren.

Ændring til § 2 i lov af 24. maj 1955.

Fondens midler tænkes tilvejebragt på samme måde, som det er sket under den nugældende lov, således at der i indtægten indgår et årligt tilskud af tipstjenestens overskud, jfr. lov nr. 79 af 28. marts 1956 som bekendtgjort i § 7 i finansministeriets bekendtgørelse af 18. juni 1956 af lov om tipning.

Ændringen til § 3 i lov af 24. maj 1955.

Til § 3 er alene foreslået en redaktionel ændring.

Ændringen til § 6 i lov af 24. maj 1955.

Det må skønnes hensigtsmæssigt efter en ny trærsperiode at lade loven underkaste en revision.

UNGDOMMENS UDDANNELSESFOND

Bilag.

København, den 19. december 1957.

Den i henhold til lov nr. 171 af 24. maj 1955 om Ungdommens uddannelsesfonds forvaltning og virksomhed nedsatte bestyrelse har på grundlag af indstilling om understøttelsesbehov og oplysninger om elevtal m. v. fra stipendienævnene (centralnævnene) for de i betragtning kommende uddannelsesområder foretaget en fordeling af det i regnskabsåret 1957-58 til rådighed værende beløb på 6 mill. kr., der skal fordeles med 4 mill. kr. til stipendier og 2 mill. kr. til studielån. Herudover har man disponeret over et fra de foregående år ledigtblevet beløb til stipendier på 4 500 kr.

Ved denne fordeling har man lagt vægt på de fra stipendienævnene (centralnævnene) modtagne oplysninger om antallet af trængende og studieegnede elever og nævnenes indstilling om størrelsen af det understøttelsesbeløb, der er behov for. Man har endvidere som hidtil taget hensyn til det faktiske elevtal, studietidens længde og størrelsen af den årlige bekostning ved uddannelsen. Allerede tilstedeværende understøttelsesmidler inden for det pågældende område er som i undervisningsministeriets bekendtgørelse nr. 244 af 27. august 1955 anført taget i betragtning således, at statsmidler er fragået med det fulde beløb i den sum, som vedkommende uddannelsesområde skulle have stillet til rådighed af uddannelsesfondens midler, medens andre til rådighed for uddannelsesområdet værende understøttelsesmidler er fragået med en trediedel af beløbet. Man har endelig lagt nogen vægt på, om der forud for eller i forbindelse med uddannelsen er naturlig adgang til indtægtsgivende virksomhed ved arbejde inden for det faglige område, som uddannelsen vedrører, og man har udelukket fra at komme i betragtning dagundervisning, der ikke strækker sig over mindst 4-5 måneder samt al aftenundervisning.

I overensstemmelse med disse principper har bestyrelsen tildelt nedennævnte uddannelsesområder det ud for hver anførte understøttelsesbeløb omfattende såvel legater som studielån til de studerende:

	kr.
Københavns Universitet	1 500 000
Århus Universitet	600 000
Den polytekniske Lærestanstalt, Danmarks tekniske Højskole	750 000
Den kgl. Veterinær- og Landbohøjskole	225 000
Danmarks Tandlægehøjskole	225 000
Danmarks farmaceutiske Højskole	100 000
Det kgl. akademi for de skønne Kunster	220 000
Det kgl. danske Musikkonservatorium	80 000
Det jyske Musikkonservatorium, Århus	65 000
Handelshøjskolen i København	75 000
Handelshøjskolen i Århus	25 000
Højere handelsskoler, skoler for handelsmedhjælpere	140 000
Maskin-, elektro- og skibsteknika Bygmesterskoler, bygningsteknikum og husbygningsteknika	450 000
Grafisk højskole	18 000
Håndværkerdagskoler	105 000
Malerskoler	10 000
Snedkerdagskoler	12 000
Kunsthåndværkerskolen, København	27 500
Tegne- og kunstindustriskolen for kvinder, København	18 000
Fagskolen for Kvinder, Sønderborg	5 000
Skolen for boligindretning, Frederiksberg	12 000
Skoler til forberedelse til elektroinstallatørprøven af 1952	55 000
Kursus for maskinteknikere	15 000
Kursus for tekniske assistenter	15 000

	kr.
Kursus for elektronikteknikere	7 000
Husassistenternes fagskole	14 000
Skoler til forberedelse til almindelig maskinisteksamen	130 000
Skoler til forberedelse til udvidet maskinisteksamen	25 000
Skoler til forberedelse til elektroinstallatørprøven for maskinister	12 000
Teilmanns kursus	30 000
Skodsborg badesanatoriums kursus i fysioterapi	12 000
Skolen for beskæftigelsesterapeuter	20 000
Rigshospitalets jordemoderskole	17 000
Danmarks biblioteksskole	15 000
Det kgl. Teaters elevskoler	8 500
Teaterdirektørforeningens skuespillerskole	3 000
Pastoralseminariet	10 000
Navigationsskolerne	30 000
Musikkonservatoriet, Odense	16 000
Musikkonservatoriet, Esbjerg	3 000
Musikkonservatoriet, Ålborg	7 500
Cand. mag. er og magistre, der som lærerkandidater forbereder sig til den pædagogiske prøve	10 000
Det fynske Kunstakademi	4 000
Den sociale skole i København	15 000
Den sociale skole i Århus	4 000
Økonomaskolen	20 000
Kursus ved Århus universitet for sundhedsplejersker og ledende og undervisende sygeplejersker	12 000
Odense Teaters elevskole	2 000
Kalø Jægerskole	2 000
Tietgenskolen, handelshøjskolen i Odense	6 000
Handelshøjskolen i Ålborg	2 000
Danmarks Ingeniørakademi	25 000

Af fornævnte beløb på i alt 6 004 500 kr. er de 2 mill. kr. bevilget som studielån, idet man ved afgørelsen af den nærmere fordeling mellem stipendier og lån inden for de forskellige uddannelsesområder har fulgt de i undervisningsministeriets bekendtgørelse af 27. august 1955 angivne retningslinier, ligesom man — i det omfang det har været muligt — har forsøgt at efterkomme de fra de enkelte uddannelsesområder derom fremsatte ønsker.

Bestyrelsen har fremhævet, at det til legater og studielån beregnede beløb efter

lovens bestemmelse af stipendienævnene (centralnævnene) skal uddeles til *ubemidlede, dygtige og evnerige* unge, idet det herved tilstræbes, at egnede og interesserede unge ikke af økonomiske grunde hindres i at påbegynde og gennemføre den ønskede uddannelse.

Man har samtidig henstillet, at legat- og låneportionerne fra uddannelsesfonden fastsættes til en passende størrelse, således at det tilstræbes, at beløbene ikke bliver så små, at den hjælp, der gennem fonden ydes de studerende, bliver uden væsentlig betydning, og at beløbene ved uddannelser, der strækker sig over 1 år eller mere, under hensyn til den årlige opholds- og studieudgift ikke — heller ikke i forbindelse med andre understøttelsesmidler ved den pågældende læreanstalt eller fagskole — fastsættes højere end ca. 4 000 kr. Ved uddannelser, der er af kortere varighed end 1 år, har man henstillet, at maksimumsbeløbet nedsættes tilsvarende. Man har i denne forbindelse betonet, at maksimumsbeløbet kun bør tildeles særligt egnede studerende, der er helt uden midler.

Bestyrelsen har endvidere fremhævet, at det vil være naturligt at tildele en vis del af understøttelsen i form af stipendier og at tilbyde en eventuel yderligere understøttelse i form af lån.

På givne foranledning har man bemærket, at man intet har at erindre imod, at støtte fra uddannelsesfonden oppebæres under studieophold i udlandet, hvor sådant ophold finder sted som et normalt eller nødvendigt led i studiet, og den studerende stadig står indtegnet ved vedkommende danske læreanstalt, ved hvilken han agter at afslutte sin uddannelse.

I de tilfælde, hvor de studerende ikke er repræsenteret i stipendienævnet, har man i overensstemmelse med bestemmelsen i § 2, stk. 1, i undervisningsministeriets bekendtgørelse af 27. august 1955 henstillet, at en repræsentant for de studerende deltager i nævnets forhandlinger, såfremt de studerende har en i forhold til institutionen i øvrigt anerkendt organisation.

De til studielån bevilgede beløb anvises medmindre anden ordning er godkendt, til de pågældende uddannelsesområder gennem Dansk Studiefond.

Det bemærkes, at man i skrivelserne til de

enkelte stipendieævn har henledt opmærksomheden på, at det samlede antal studerende ved de uddannelsesområder, der modtager støtte til deres elever fra uddannelsesfondens, er steget med ca. 10 procent i forhold til elevtallet ved sidste fordeling. Under forudsætning af uændrede forhold i øvrigt har de uddannelsesområder, hvis elevtal er steget mindre end 10 procent, derfor fået en mindre tildeling end sidste år, da de til fordeling værende midler uforandret udgør 6 mill. kr. årlig. Af samme grund har de uddannelsesområder, hvis elevtal er steget med 10 procent eller mere, kun fået en forholdsvis mindre forhøjelse af bevillingen. Da det navnlig for

visse af de store uddannelsesområder drejer sig om en ret betydelig formindskelse af bevillingen pr. studieegnet og trængende studerende i forhold til sidste år, har fondens bestyrelse afgivet indstilling til undervisningsministeriet om, at der søges en ekstraordinær forhøjelse af bevillingen i indeværende regnskabsår til imødegåelse af de på grund af de stigende elevtal foretagne nedsættelser i understøttelsesbeløbene. Såfremt nævnte bevilling opnås, vil der til de uddannelsesområder, hvor nedgangen i forhold til sidste år har været særlig følelig, snarest finde en efteruddeling sted.

K. O. Bredahl

Kontorchef

Finansministeriet.

Th. Gimsing

Kontorchef

Undervisningsministeriet.

Sv. E. Jacobsen

Stud. jur.

Danske Studerendes Fællesråd.

Kai Dreijer

Ingeniør

Studierådet af ingeniørstuderende
ved danske teknika.

C. Th. Holbøll

Kontorchef

Landbrugsministeriet.

K. Stage

Kontorchef

Handelsministeriet.

E. Tjalve

Fuldmægtig

Undervisningsministeriet.

V. Hammer

Ekspeditionssekretær
Undervisningsministeriet.